

MAĎARSKO

I.

Oborové ekonomické údaje

1. Mezi členy Odborové organizace pracujících v důlním a energetickém průmyslu (dále jako: BDSZ – maďarská zkratka) není zařazeno průmyslové odvětví výroby uhlovodíku (to patří k samostatné Odborové organizaci důlních pracujících společnosti MOL). Volba termínů není právě příhodná, protože maďarský Ústřední statistický úřad (dále jako: KSH – maďarská zkratka) zavedl změny kódových čísel.

Po integraci dolů a elektráren se dnes produkuje pouze ve dvou uhelných dolech (těžba hnědého uhlí ve společnosti Vértesi Erőmű a.s. a těžba lignitu ve společnosti Mátrai Erőmű a.s.), avšak údaje o těchto dvou akciových společnostech uváděné ve shrnutích Ústředního statistického úřadu (KSH) nejsou dnes již uváděny po kódovým číslem pro důlní odvětví, ale pod kódem pro elektrickou energii apod.

2. Většina velkých společností je dnes ve vlastnictví zahraničních subjektů, s podílem okolo padesáti procent. Zbývající podíl je z třiceti procent v soukromém vlastnictví a dvacet procent je majetkem státu. V případě malých podniků je zpravidla zahraniční majitel, u mikropodniků dominuje forma domácího soukromého vlastnictví. Dva největší zaměstnavatelé v důlním odvětví: společnost Mátrai Erőmű a.s. je ve většinovém zahraničním vlastnictví, u společnosti Vértesi Erőmű a.s. převažuje státní vlastnictví. O dalších menších společnostech bohužel nemáme k dispozici konkrétní údaje o vlastnickém vztahu (pro informaci: společnost COLAS Északkő Bányászati s.r.o. má většinového zahraničního majitele, společnost KÖKA Kö- és Kavicsbányászati s.r.o. je ve 100 % v maďarském vlastnictví).

3. Podle zařazení ISCO 88 je celkový počet osob zaměstnaných v důlním odvětví: 8790 osob, z toho je 3590 horníků pracujících v integrovaném odvětví doly a elektrárny a jsou evidováni v odvětví elektrické energie. Podobná je situace v oboru bauxitových dolů a dolů manganové rudy, protože v roce 2004 pracovalo v bauxitových dolech 464 osob a v manganových dolech 81 osob, ti jsou pravděpodobně evidováni pod jiným kódovým číslem (bauxitové doly spadají pod společnost Magyar Alumínium a.s.). Podle údajů hlavních skupin 1.-3. pracuje v důlním průmyslu 1300 osob, zatímco v odvětví elektrické energie je 720 osob duševně pracujících. Podle údajů hlavních skupin 4.-9. to vypadá tak, že v důlním průmyslu celkem 4800 zaměstnaných osob, a z celkového počtu horníků pracujících v odvětví elektrické energie potom 2870 osob vykonává fyzickou práci. Celkový počet duševně pracujících osob je tedy 2020, celkový počet fyzicky pracujících osob je 7670.

Námi poskytované materiály obsahují nejaktuálnější údaje KSH, konečné údaje platné pro rok 2005 ještě statistický úřad nezveřejnil.

4. KSH používá pod názvem „C” důlní odvětví níže uvedená oborová kódová čísla:

10. Uhlé dole, těžba rašeliny
11. Těžba ropy a zemního plynu - služby
12. Uran, torium – doly
13. Těžba rudy s obsahem železa
14. Ostatní doly

Počet činných podnikatelských subjektů ve formě právnické osoby v důlním oboru podle kategorie počtu zaměstnaných osob (31. prosinec 2000)

méně než 5 osob	216
5 - 9 osob	34
10 – 19 osob	28
20 – 49 osob	28
50 – 249 osob	28
250 a více osob	7
celkem	341

Počet registrovaných podnikatelských subjektů ve formě právnické osoby v důlním oboru podle kategorie počtu zaměstnaných osob (31. prosinec 2004)

méně než 5 osob	315
5 – 9 osob	51
10 – 19 osob	55
20 – 49 osob	45
50 – 249 osob	21
250 osob a více	4
celkem	491

Počet činných podnikatelských subjektů ve formě právnické osoby v důlním oboru podle právní formy podnikání (31. prosinec 2000)

Důlní odvětví celkem	
Hospodářská společnost	336
z toho sro.	328
a.s.	8
Družstvo	2
Jiná podnikatelská společnost	3
z toho podniky	2
celkem	341

Počet činných podnikatelských subjektů v důlním oboru bez formy právnické osoby podle právní formy podnikání a počet soukromých podniků-živností (31. prosinec 2000)

Veřejná obchodní společnost	3
Komanditní společnost	102
Jiná společnost	3
z toho hospodářské pracovní společenství	2
Společnosti celkem	108
Živnost	32

Počet registrovaných podnikatelských subjektů v důlním oboru bez formy právnické osoby podle právní formy podnikání a počet soukromých podniků-živností (31. prosinec 2004)

Veřejná obchodní společnost	4
Komanditní společnost	115
Jiná společnost	5
z toho hospodářské pracovní společenství	1
Společnosti celkem	124
Živnost	55

Počet osob v zaměstnaneckém poměru v důlním odvětví (31. prosinec 2000)

	Fyzicky pracující	Duševně pracující	Celkem
31. prosinec 2000	5202	1378	6580

Počet osob v zaměstnaneckém poměru v důlním odvětví (31. prosinec 2004)

	Fyzicky pracující	Duševně pracující	Celkem
	4098	1144	5242

Produkce a prodej v odborném odvětví (v roce 2000)

	10	11	12	13	14
Produkce (milion tun)	11221	13617	0	6312	24840

Prodej

Celkem	11529	13960	0	6245	24808
domácí trh	11149	11374	0	6245	23082
na export	379	2586	0	0	1726

Produkce a prodej v odborném odvětví (2004)

	10	11	12	13	14
Produkce (milion tun)	6930	11929	0	0	47898

Prodej

Celkem	6856	11881	0	0	47637
domácí trh	6301	11384	0	0	46522
na export	555	497	0	0	1115

Prezentace odvětví

V této kapitole představujeme již celkové nerostné bohatství a produkci Maďarska. Maďarsko je z hlediska nerostných surovin středně bohatou zemí. Ohledně vlastních zdrojů některých nerostů (např. lignit) disponuje bohatými zásobami, příslušné údaje jsou uvedeny v následující tabulce.

Shrnující údaje o nerostném bohatství Maďarska (2003-2004)

Surovina	Prům. majetek 1.1. 2003	Produkce v roce 2003	Geolog. majetek 1.1. 2004	Prům. majetek 1.1. 2004	Zásoby 1.1. 2004	NHV** 1.1. 2003	NHV** 1.1. 2004
	Mil. tun	Mil. tun	Mil. tun	Mil. tun	rok	Miliard HUF	Miliard HUF
Ropa	22,2	1,13	221,6	20,8	18	791,9	660,8
Zemní plyn*	67,1	3,13	176,5	68,9	22	1248,8	1596,0
Plyn kysličníku uhličitého*	32,0	0,10	46,5	30,9	>100	10,2	9,8
Černé uhlí	197,0	0,67	1596,7	199,0	>100	29,6	41,9
Hnědé uhlí	193,9	4,13	3210,5	186,7	45	106,9	107,2
Lignit (povrchová těžba)	2949,7	8,56	5811,5	2941,6	>100	1557,1	1542,5
Uranová ruda	-	-	26,7	-	-	-	-
Bauxit	39,1	0,71	131,4	38,6	54	50,7	42,6
Olověná a zinková ruda	-	-	90,8	-	-	-	-

Měděná ruda	0	-	781,2	0	-	0,1	0,1
Ušlechtilé kovové rudy	1,1	-	36,6	1,1	-	2,8	2,8
Manganová ruda	0,3	0,05	79,9	2,5	50	0,2	1,3
Surovina těžby minerálů	1070,8	2,90	3198,1	1061,5	>100	866,4	923,6
Surovina pro cementárny	1338,0	5,83	2720,3	1155,5	>100	299,4	242,7
Stavební a dekorační kámen	2115,9	10,09	3812,8	2081,4	>100	867,3	765,2
Písek a štěrk	3472,8	42,03	6407,4	3756,3	89	370,7	721,9
Surovina pro keramický průmysl	1000,8	6,33	1786,7	1007,4	>100	195,8	147,5
Rašelina, rašelinná půda, rašelinné vápno	111,1	0,12	182,4	111,0	>100	539,0	143,6
CELKEM	12611,8	85,81	30317,6	12663,2	-	6936,9	6949,5

* 1.000 m³ plynu = 1 tuna

** NHV = Nominální hospodářský výsledek = násobek rozdílu specifických příjmů (nákladová hranice) a specifických nákladů (reálné výdaje) a množství průmyslového minerálního bohatství, bez diskontace

Naše domácí důlní odvětví se vyznačuje duplicitou. Stoupá výrobní volumen, současně však klesá počet osob zaměstnaných v důlním průmyslu. Rozhodujícím důvodem tohoto jevu je, že se podstatně snížila produkce hloubkových uhelných dolů a současně stoupá produkce nekovových nerostných surovin, která si vystačí s poměrně malým počtem pracovních sil. To potvrzuje i níže uvedená tabulka.

Těžba nerostných surovin v milionech tun	2001	2002	2003	2004
Ropa	1,1	1,1	1,1	1,1
Zemní plyn	3,3	3,1	3,1	3,2
Černé uhlí	0,6	0,6	0,7	0,3
Hnědé uhlí	5,4	4,6	4,1	2,5
Lignit	8,1	7,6	8,6	8,5
Kysličník uhličitý	0,1	0,1	0,2	0,1
Manganová ruda a bauxit	1,0	0,7	0,7	0,65
Nekovové minerály	59,9	62,5	67,3	73,7
Maďarsko celkem	78,5	80,3	85,8	90,0

Rozhodujícím důvodem snížení těžby domácího černého a hnědého uhlí byla skutečnost, že hned několik společností dolů a elektráren nerealizovalo kvůli předpisům týkajících se ochrany životního prostředí potřebné investice, a proto byla těžba kamenného uhlí zastavena a přešlo se na způsob vytápění biomasou (společnosti AES, Bakonyi Erőmű a.s., PANONNPOWER a.s.). Tím zanikla těžba hned v několika uhelných pánvích (Borsod, Dorog, Mecsek, Tatabánya, Veszprém). Co se týče uhelných dolů s hloubkovou těžbou, tak pouze tepelná elektrárna společnosti Vértesi Erőmű a.s. realizovala potřebné investice a proto může i dnes fungovat jediný důl pro hloubkovou těžbu hnědého uhlí v zemi (Márkushegy). Podobným způsobem splnila ekologické předpisy tepelná elektrárnská společnost Mátraerőmű a.s., která je zásobována surovinami z lignitových dolů Visonta a Bükkábrány.

Maďarsko však na základě ukazatelů nerostného bohatství disponuje značným, dnes zatím neproduktivním, průmyslovým majetkem v objemu více než 50 milionů tun kamenného uhlí a více než 100 milionů lignitu:

Uhelná pánev	Místa výskytu ks	Vytěžitelné zásoby	
		Mil.tun	PJ
Černé uhlí	5	1827,5	25369,3
Hnědé uhlí	9	793,8	9353,4
Lignit	7	3749,9	27166,0

Během zkoumání možností těžby černého kamenného uhlí se musí brát na zřetel skutečnost výskytu velkého množství metanu, který je spojen s uhlím a jehož těžba je ještě na řadě. Množství metanu se odhaduje na 120 miliard kubických metrů.

Těžba rudy v Maďarsku s tradicemi sahajícími na několik století zpátky do historie, která byla v minulosti velmi významná a dosahovala světových kvalit, byla v uplynulých desetiletích značně omezena.

V roce 1985 byla zastavena těžba železné rudy a sulfidových rud (měď, olovo, zinek), dolování uranové rudy bylo dokončeno v roce 1997. Do dnešních dnů se z těžby rudy v Maďarsku zachovalo pouze množstevně omezené dolování bauxitu (na konci 80. let již produkce pouze 3 miliony tun/rok) a manganové rudy (v 60. letech ještě těžba 200000 tun/rok).

Dolování barevné železné rudy v hlubokých vrstvách v oblasti Recsk si lze představit pouze za účasti odborného investora, který plánuje dlouhodobou návratnost. Velmi správným opatřením bylo, že šachta nebyla zasypána, ale byla zvolena varianta zaplavení přírodními vodami, jelikož takto lze důl prostřednictvím odčerpání vody kdykoli opět otevřít.

Číselné údaje týkající se těžby nerostných surovin za rok 2005 jsou již k dispozici, vyjma informací o nekovových nerostných surovinách, a údaje o těžbě se shodují s údaji za rok 2004. Velký význam měla skutečnost, že také na základě skutečně pečlivě vypracovaného, a odborně na vysoké úrovni připraveného návrhu maďarské odborové organizace BDSZ, vláda vyřešila situaci elektrárenské společnosti Vértesi Erőmű a.s., kde je stávající nerostné bohatství schopno zajistit těžbu až do roku 2020.

V roce 2006 se podle očekávání tendence měnit nebude, pouze v případě společnosti PANNONPOWER HOLDING a.s. (Pécs) bude z důvodu změny topného materiálu zrušena těžba černého uhlí poté, co elektrárna přejde na způsob vytápění biomasou. V případě ostatních nerostných surovin se těžba podle předpokladů měnit nebude, dokonce by se z důvodu případné výstavby dálnice, bytů a jiných programů mohla v malé míře zvýšit těžba nekovových nerostných surovin.

Naše odborová organizace považuje za velice důležité, aby i Národní plán rozvoje obsahoval ekonomickou těžbu domácích nerostných surovin a měl by se zmiňovat také o následujících záležitostech:

V duchu koncepce „čistého uhlí“, které by mělo být v rámci EU dosaženo, by byla odůvodněna realizace níže uvedených skutečností, zvláště pak jistota zásobování elektrickou energií, snížení závislosti na dovozu v zájmu zvyšování zaměstnanosti domácích pracovních sil, apod.:

- výstavba nové elektrárny na základě domácího bohatství lignitu,
- těžba zásob hnědého uhlí zjištěných v minulosti v oblasti Dubicsány,
- víceúčelové využití uhelného bohatství v pánvi Mecsek (Máza-Dél),
- využití zásob domácího kamenného uhlí a lignitu (Balinka – Dudar) na zemědělské účely,
- nashromáždily se zásoby hlušiny, škváry a vedlejších průmyslových produktů (rudý kal, adhezivní látky s obsahem kovu z výměníků tepla elektráren), část z nich lze zpracovat jako hodnotné suroviny. Dnes v Maďarsku ročně vzniká 4–5 milionů tun popílku, množství usazeného popílku je více než 180 milionů kubických metrů, z toho je využito asi 1 %, toto číslo činí ve vyspělých státech EU 60–80 %.

II.

Zákonné podmínky v důlním průmyslu

Zákon č. XXII. z roku 1992 o Zákoníku práce

Účinnost zákona o Zákoníku práce se vztahuje výhradně na vztahy pracovního poměru, jehož subjekty jsou zaměstnavatel a zaměstnanec, pro které legislativa stanovuje práva a povinnosti v souvislosti s konkurenční sférou.

Důlní zákon (zákon č. XLVIII. z roku 1993 o důlnictví)

Základem základního zákona je úprava dobývání nerostných surovin, průzkumu a těžby geotermické energie, vybudování a provozování potrubí pro transport uhlovodíku, respektive úprava doprovodných činností v souladu s ochranou života, zdraví, životního prostředí a majetku, s bezpečností a také se správnými zásadami hospodaření s nerostným bohatstvím a geotermickou energií. Zákon byl v uplynulých letech několikrát novelizován (např.:zákon č. XII. z roku 1997, zákon č. CXXXVIII. z roku 2004)

Zákon č. LIII. z roku 1995 o všeobecných předpisech na ochranu prostředí

Cílem zákona je vytvoření harmonického vztahu člověka a přírody, koordinovaná a na vysoké úrovni realizovaná ochrana životního prostředí jako celku, se zaměřením na jeho jednotlivé elementy a procesy, zajištění procesu zachovatelného rozvoje. Zákon byl v roce 2001 v několika svých bodech novelizován (zákon z roku 2001 pojednávající o modifikaci jednotlivých zákonů za účelem právní harmonizace procesů ochrany životního prostředí).

Zákon č. XCIII/1993. o pracovní ochraně

Cílem zákona je upravit na základě zásad stanovených Ústavou individuální, věcné a organizační podmínky bezpečného a zdraví neohrožujícího vykonávání práce, v zájmu humanizace pracovních podmínek zajistit zachování zdraví a pracovní schopnosti osob vykonávajících neorganizovanou práci, a předcházet tak pracovním úrazům a vzniku onemocnění souvisejících s výkonem profese.

Zákon byl doposud celkem třináctkrát modifikován, naposledy po našem připojení k Evropské unii.

Zákon č. XV. z roku 2005 o obchodě s emisními jednotkami skleníkotvorných plynů

Cílem zákona je, aby prostřednictvím vytvoření podmínek pro účast v jednotném obchodním emisním systému Evropského společenství a pro účast v jiných aktivitách souvisejících s projekty realizovanými formou mezinárodní spolupráce Maďarská republika snížila rizika vzniku klimatických změn, které jsou důsledkem lidské činnosti.

Zpoždění procesu přidělení takzvaných „kvót kysličníku uhličitého“ může mít za následek ztrátu pracovních míst, a tak přímo ovlivňuje pracovní vztahy.

Nariadenie Ministerstva hospodárství a dopravy č. 4/2001 o minimálnom stupni požiadaviek na bezpečnosť a ochranu zdravia, ktoré by mali byť dodržiavané v ťažných ťažobách.

Všeobecná důlní bezpečnostní pravidla (maďarská zkratka: ÁBBSZ).

III.

O privatizaci

1. Proces privatizace v důlním odvětví již téměř zcela proběhl a dotýkal se více než 90 % bývalých velkých podniků a celkem 95 % zaměstnanců. Procentuální poměr vyčleněných organizací nelze posoudit, protože valná většina podniků v tomto odvětví byla privatizována prostřednictvím likvidačních řízení a takové údaje nebývají uváděny. Poměr osob, které pracovaly u bývalých podniků, jež se staly nezaměstnanými, je poměrně nízký (pod 10 %), protože velká část pracujících, kteří přišli

o zaměstnání, mohla využít individuálních výhod a zaopatření sociálního pojištění poskytovaných speciálně tomuto oboru.

2. Zahraniční kapitál se v tomto průmyslovém odvětví objevil zpravidla prostřednictvím odborných investorů. Důlní společnosti byly odkoupeny německými, americkými, francouzskými a rakouskými investory. Pro energetiku je charakteristický německý a americký kapitál, pro ostatní důlní obory pak rakouský a francouzský kapitál. Investice nadnárodních společností: RWE (těžba lignitu, energetika), AES (v počátcích těžba uhlí v Lyukóbánya, dnes již jenom energetika), LINDE (technické plyny, těžba kyslíčnicku uhličitého), COLAS (těžba kamene), Lasselsberger (těžba šterku).

3. Zprivatizované společnosti pracují s vysokými zisky a dobrými výsledky.

4. Odborové organizace neměly při zahájení procesu privatizace významný vliv na dění. Do procesu změny konkrétního majitele, tedy do vlastního privatizačního procesu už však důlní odborová organizace měla možnost zasáhnout, avšak s různým úspěchem. Nejvýznamnějším výsledkem byly dohody týkající se humánní politiky, které dotažením kolektivních smluv, umožněním účasti zaměstnanců na majetkovém podílu, zaměstnaneckými dohodami, mimořádnými částkami odstupného, apod. zmírňovaly důsledky privatizace. Společně se Svazem odborových organizací pracujících v elektrárenském odvětví jsme uzavřeli dohodu s vládou, v jejímž smyslu bude vyčleněn určitý podíl příjmů z privatizace energetického průmyslu (8,6 miliard HUF) a tento fond bude poskytovat další finanční pomoc horníkům, kteří byli zařazeni do integrace dolů a elektráren. Tento fond je prostřednictvím Pokladny svépomoci odborové organizace BDSZ činný i dnes.

Zastoupení ze strany zaměstnanců v dozorčích radách společností majících nového majitele zajišťuje právní předpis.

Ve valné většině důlních společností byla privatizace realizována prostřednictvím likvidačních procesů. To bylo doprovázeno ztrátou značného počtu pracovních míst ještě před zahájením vlastní privatizace. Co se týče důsledků privatizace, nejcitlivěji se zaměstnanců dotklo další snižování počtu pracovních míst, omezení sociálních dávek, ztráta sociálních objektů (rekreační střediska, chaty, sanatoria) a zrušení mimořádného finančního ohodnocení. V případě stabilizovaných a úspěšně fungujících důlních společností se prokazatelně zvýšily mzdy a zlepšily se také pracovní podmínky, avšak současně se zvýšily očekávané požadavky. U ostatních důlních společností byl proces privatizace doprovázen nejistotami souvisejícími s obavami o udržení pracovního místa, ztrátou vyhlídek do budoucnosti a zhoršením výše příjmů. Možnosti organizovanosti a uplatnění vlastních zájmů se u zaměstnanců v drobných- a mikrospolečnostech významně snížily, zaměstnavatelé totiž využívají své silové převahy, na mnoha místech zaměstnance maximálně zneužívají a obcházejí právní předpisy kryti odpovídající administrativou.

IV.

Sociální dialog – o odborových organizacích a zaměstnavatelích

1. Odborová organizace pracujících v důlním a energetickém průmyslu (BDSZ) je největší odborovou organizací působící v oblasti důlního odvětví a spadá pod konfederaci Celostátního svazu maďarských odborových organizací.

V odvětví je přítomna pouze organizace LIGA, a to v dole společnosti VÉRT v oblasti Márkushegy, která čítá celkem 35 členů. Nemáme komplexní informace o tom, jakým způsobem se organizace LIGA pojí k jejich celostátní organizaci, podle jakých interních pravidel fungují, jaká je jejich finanční situace apod.

Odborová organizace BDSZ se jako členská organizace Celostátního svazu maďarských odborových organizací (maďarská zkratka: MSZOSZ) aktivně účastní práce svazu. Do svazové rady MSZOSZ deleguje pět osob, předseda odborové organizace BDSZ je členem předsednictva MSZOSZ a předsedou socialistické-sociálnědemokratické platformy konfederace.

Naším nejvýznamnějším oborovým partnerem je díky sloučení dolů a elektráren Svaz odborových organizací pracujících v odvětví elektrické energie (maďarská zkratka: VDSZSZ), který patří k Autonomnímu svazu. Díky našim pododvětvím, která působí ve společné organizaci, a díky společně uzavřené Kolektivní smlouvě pro odvětví elektrické energie, která se vztahuje i na zaměstnance našich integrovaných dolů, udržujeme úzký, a na ochraně stejných zájmů založený,

kontakt se svazem VDSZSZ. Náš pracovní kontakt je založen na aktivitách Komise pro dialog v odvětví elektrické energie.

Svaz odborových organizací pracujících v průmyslu a energetice, jehož předsedou je předseda organizace BDSZ, po prvotních nejistotách stále intenzivněji vystupuje za společné zájmy členských organizací, dnes má již silnou členskou základnu a v souvislosti s budoucností prognostizuje, že svaz bude vykonávat stále větší počet takových úloh, které by ani jedna členská organizace sama nedokázala vyřešit.

V důlním průmyslu působí Maďarský svaz pracujících v důlním odvětví (maďarská zkratka: MBSZ), který je odbornou organizací v odvětví důlnictví vystupující za zájmy ze strany zaměstnavatelů a který díky tomu, že jeho členy jsou podniky patřící svou činností k příslušnému oboru s celostátními kompetencemi, prezentuje tak důlnictví jako celek a združuje celou oblast důlnictví. V rámci Komise pro dialog v důlním odvětví, jejímiž členy ze strany zaměstnanců jsou zástupci Maďarského svazu pracujících v důlním odvětví, probíhají jednání o uzavření kolektivní smlouvy pro důlní odvětví.

Na vědecké a odborné bázi pracuje Celostátní maďarské důlní a metalurgické združení (maďarská zkratka: OMBKE), které ve svých stanovách deklaruje, že jeho cílem je vystupování za všechny zájmy maďarského důlnictví a metalurgie a dosažení soudržnosti odborníků těchto odvětví. Vzhledem k charakteru své základní činnosti nevykonává aktivity zaměřené na sjednocování zájmů více stran.

Vztah mezi MBSZ a OMBKE je omezen pouze na témata vědeckých a odborných otázek.

Maďarský důlní úřad je státní orgán, který koordinuje činnost důlních velitelství vykonávajících funkci úředního zastoupení v jednotlivých důlních oblastech. Provádí dozor nad důlnictvím, a v souladu s tím má také kompetence kontrolovat dodržování předpisů týkajících se ochrany práce a dalších pracovních záležitostí. Z jeho statutu vyplývá, že zastupuje státní zájmy, a proto stojí mimo partnerského kruhu kolektivní oborové smlouvy, přestože předseda Komise pro dialog v odvětví důlnictví je zároveň předsedou tohoto úřadu.

V rámci důlního průmyslu existuje také Celostátní združení důlních podnikatelů a civilní organizace nazvaná Důlní Fórum, avšak ani jedna tato organizace se neúčastní oborového dialogu a také jejich kompetence jsou omezeny na velice úzkou oblast.

2. Vývoj organizovanosti odborových organizací:

Organizovanost BDSZ vykazuje v důsledku procesu postupného uzavírání dolů klesající tendenci. V roce 2005 bylo registrováno celkem 32 základních organizací, organizovanost dosahovala 62,4 %.

3. U všech středních a velkých podniků funguje odborová organizace. V oblasti důlního průmyslu je několik takových podnikatelských subjektů a společností, které důlnictví uvádějí ve svém okruhu činnosti. Jsou to však zpravidla společnosti s ručením omezeným, které mají jednoho, dva či tři členy a efektivní těžební práce vykonávají pouze prostřednictvím subdodavatelů. Zjišťovali jsme možnosti založení odborové organizace, ale z výše uvedených důvodů nenastaly v žádném případě podmínky pro založení základní organizace BDSZ, které jsou předepsány základními stanovami.

4. Shrnutí údajů o volbách do závodních rad v roce 2004, o komisích pro bezpečnost a ochranu při práci a o zvolených zástupcích

Pracoviště	ZVOLENÍ ČLENOVÉ			z toho					Celkem
	ZR	ZPK	členové ZR	BDSZ	VDSZSZ	Liga	Dělnická rada	nezávislí	
	počet			ks					
celkem	21	10	133	114	11	-	-	8	133

Pracoviště	Komise pro bezpečnost a ochranu při práci	členové Komise pro bezpečnost a ochranu při práci (osob)	Zástupci pro bezpečnost a ochranu při práci (osob)	delegující organizace
celkem (na 9 místech):	6	34	3	na 1 místě zaměstnanci na 8 místech BDSZ

Odborová organizace deleguje svého člena do dozorčí rady společnosti, tato praxe je však běžná pouze u velkých podniků. (VÉRT, MERT).

5. - Organizace BDSZ a vláda uzavřela 3. září 2003 dohodu o řešení problémů humánní sociální politiky zaměstnanců, kteří se v důsledku otevření trhu s elektrickou energií dostali do těžké situace. Tato dohoda se dotýká tématu zabránění snižování počtu důlních pracovišť v zájmu získání nového pracovního místa pro takové pracující, kteří byli postiženi procesem snižování počtu zaměstnanců, ale zabývá se také sociálními opatřeními, které je nutné učinit v případě nevyhnutelného snížení počtu pracovních míst. Vláda se zavázala garantovat naplnění Fondu pro zaměstnanost v odvětví elektrické energie finančními prostředky a k tomu, že v oblastech, ve kterých byly uzavřeny doly, zůstanou i nadále zachovány služby pro společenství, i nadále budou fungovat instituce hornické kultury a zůstanou zachovány památky kultury odvětví.

Podepisující strany považovaly za důležité, aby se na základě norem EU dále rozvíjely sociální dialogy v odvětví elektrické energie a v odvětví důlního průmyslu. Podle našeho názoru je nutné v průběhu vypracování koncepce energetické politiky - s přihlédnutím na direktivy EU - přehodnotit také možnosti podpory pro výrobu elektrické energie, která je postavená na domácích zdrojích energie.

- Odborová kolektivní smlouva chrání zájmy důlních zaměstnanců pracujících v odvětví elektrické energie. Smlouvu podepsala strana zaměstnavatelů a zaměstnanců Komise pro dialog v odvětví elektrické energie, a ministr práce a zaměstnanecké politiky ji prohlásil za účinnou pro všechny zaměstnance průmyslového odvětví.

- Organizace BDSZ průběžně bojovaly za to, aby zaměstnanci byli chráněni kolektivní dohodou uzavřenou mezi reprezentativními organizacemi zaměstnavatelů a zaměstnanců.

Tato snaha byla jednoznačně zaměřena na to, aby nad hlavami zaměstnanců byla podstatně silnější ochrana než jsou individuální pracovní smlouvy sloužící především k ochraně vlastních zájmů majitelů, které jsou ve velké míře protidělnické a protiodborové. Největší výzvou doby privatizace bylo, aby odborové organizace odvrátily iniciativy a pokusy vyvolané vzájemným působením kapitálu a také snahy namířené na zeslabení efektivity ochrany zájmů pracujících.

Skutečnost existence kolektivních smluv, jejich síla a charakter oprávnění v nich uvedených, určuje bojeschopnost odborové organizace na pracovišti.

V případě větších podniků a společností mají dohody svůj zaběhlý řád, jejich každoroční přehodnocení, respektive uzavírání mzdových dohod je oběma stranami přijatou formou pracovního boje vedeného na daném pracovišti.

Co se týče důlních pracovišť - tam, kde funguje odborová organizace - je kolektivní smlouva uzavřena ve všech případech. Tuto smlouvu v zastoupení zaměstnanců podepsal zástupce místní důlní odborové organizace, na základě pověření členstva.

Odborová kolektivní smlouva - jejíž účinnost rozšířil ministr práce na všechny pracující v oboru - byla podepsána v průmyslovém odvětví elektrické energie. To bylo garancí toho, aby ani na jednom

z příslušných pracovišť nebylo možné uzavřít oborovou kolektivní smlouvu obsahující horší kondice, než jaká oprávnění jsou v ní zformulována.

V souvislosti s takovými důlními pracovišti, která se nacházejí mimo sektor elektrické energie, se ani v době po předcházejícím kongresu nepodařilo uzavřít oborovou kolektivní dohodu s Maďarským důlním svazem zastupujícím stranu zaměstnavatelů. V současné době probíhají jednání zaměřená na uzavření dohody na takové úrovni, v rámci Komise pro dialog v důlním odvětví.

Mzdové dohody uzavírané v důsledku každoročních jednání jsou integrovanými součástmi kolektivních smluv. To, jakou částku dokáže místní organizace pro ochranu zájmů v daném roce přidat na zvýšení mezd stanovené v Celostátní radě pro sjednocování zájmů, záleží kromě efektivity práce a akceschopnosti odborové organizace také na ekonomické úspěšnosti dané firmy a na ochotě majitelů, respektive jejich zástupců, spolupracovat.

Nedávná minulost dokazuje, že mzdová dohoda pod úrovní celostátního návrhu nebyla nikdy uzavřena, avšak (z výše uvedených důvodů) v případě několika společností dokázaly odbory uzavřít ještě příznivější mzdovou dohodu. (např. společnosti MERT, Kő-kavics, apod.).

Na těchto místech byl velký důraz kladen na odměny mimo základní mzdu a také na možnost vybrat si naturálie v peněžní formě.

Navzdory všem našim snahám se zatím nepodařilo realizovat vyrovnání se mezd v domácím důlním odvětví mezdám v důlním odvětví EU a nemůžeme ani referovat o jejich postupném přibližování se.

6. Kolektivní smlouvy pokrývají 85 % pracovních míst. Pod ochranným štítem kolektivních dohod je celkem 90 % zaměstnanců důlního odvětví.

7. Teritoriím sociálního dialogu na oborové úrovni jsou dvě oborové komise pro dialog, které působí v oblasti důlního a energetického průmyslu.

Komise pro dialog v odvětví průmyslu elektrické energie (maďarská zkratka: VÁPB) se vytvořila z formace, která vedla sociální dialog na úrovni energetického průmyslu ve spolupráci se Svazem zaměstnavatelů společností průmyslu elektrické energie (maďarská zkratka: VTMSZ) a Svazem odborových organizací pracujících v odvětví elektrického průmyslu (maďarská zkratka: VDSZSZ). Komise VÁPB na počátku každého roku uzavírá dohodu o mzdách a sociálních zabezpečeních v odvětví vztahující se na daný rok, která současně tvoří přílohu Kolektivní smlouvy v odvětví elektrického průmyslu (maďarská zkratka: VÁKSZ). Komise každoročně provádí aktuální modifikace a projedná všechny takové otázky, které se nějakým způsobem pracujících dotýkají.

Před vytvořením Komise pro dialog v důlním odvětví, se zájmy pracujících v důlním průmyslu, které nebyly chráněny Kolektivní smlouvou v odvětví elektrického průmyslu, snažily na oborové úrovni zabezpečit zvláštní dohody uzavřené prostřednictvím Odborové organizace pracujících v důlním odvětví (maďarská zkratka: BDSZ) a Maďarského důlního svazu (maďarská zkratka: MBSZ). Dříve existovala pro obor těžby uhlí jako celku oborová kolektivní smlouva podepsaná dne 16. července 1992 organizacemi MBSZ a BDSZ, ta však v důsledku restrukturalizace důlního průmyslu pozbyla platnosti. Založení Komise pro dialog v důlním odvětví (maďarská zkratka: BÁPB) opět přineslo možnost uzavření oborové kolektivní smlouvy, také v současné době probíhají jednání, jejichž cílem je, aby do konce roku byla uzavřena oborová Kolektivní smlouva pro důlní odvětví. Komise BÁPB pravidelně zasedá a zaujímá stanoviska v záležitostech, které se důlnictví a v tomto oboru pracujících osob přímo dotýkají. (Např. Národní plán rozvoje, Direktivy EU, kvóty kysličníku uhličitého, „Národní rozdělovací plán“, apod.).

V. Návrhy

1. Maďarsko je, co se přírodního nerostného bohatství a zdrojů týče, středně bohatou zemí. V důsledku globalizace světového rozměru dnes již není nutné těžit mnohé domácí nerostné suroviny, avšak jelikož jsou naše přírodní zdroje součástí národního bohatství, jejich využití nebo hledání nových nalezišť, jejich evidence a zachování je dlouhodobým zájmem národního hospodářství. Proto považujeme za nezbytně důležité, aby byl vypracován nejen zákon o energetické politice, ale také zákon o politice nerostných surovin, který nebude samozřejmě platný pouze pro jedno volební období.

Výzvy energetické politiky Maďarska se v převážné většině shodují s energetickými problémy států Evropské unie. Poměr dovozu uhlovodíku do Evropské unie je vysoký, pomalu dosáhne výše 70 %, v Maďarsku toto číslo již tento poměr dokonce přesáhlo. Jistota v zásobování energií se stává stále důležitější otázkou. Dříve měla přednost zásada nejmenších nákladů, v následujících letech, v následujících procesech, získá podle očekávání prioritu jistota v zásobování energií a ochrana životního prostředí. V naší zemi nelze za účelem výroby elektrické energie uhlovodíky zaměnit obnovitelnými energiemi, již z hlediska daných podmínek v zemi. Je nutné znovu promyslet, především v zrcadle výsledků průzkumu „čistého uhlí“ a pokusů průmyslového rozměru, úlohu uhlí v procesu výroby elektrické energie. Použitím technologií snižujících také emise kysličníku uhličitého, které lze řešit ekologickým způsobem, by se v Evropě, a podle očekávání i v Maďarsku, mohly vytvořit podmínky pro zvýšení podílu uhlí ve výrobě, především na bázi lignitu.

Těžba uhlí

Důlnictví Maďarska bylo v uplynulých letech poznamenáno duplicitou. Co se týče důlnictví jako celku, produkce každoročně stoupala (79,5 milionů tun v roce 2001, v roce 2004 přesáhla 86 milionů tun), avšak produkce těžby uhlí se snížila (v roce 2001 produkce 14,1 milionu tun, v roce 2004 produkce 11,3 milionu tun).

Příčinou posledně uvedené skutečnosti bylo to, že v důsledku direktivy č. 2003/87/EK mohou od 1. ledna 2005 odborná odvětví elektrické energie, jako teplárny, apod. vypouštět kysličník uhličité pouze v tom případě, že k tomu mají příslušné povolení.

Z důvodu nově vzniklé situace tak hned několik tepelných elektráren muselo přejít na nové formy topného paliva, společnosti AES Borsodi Erömű a.s., Lyukóbánya sro., a PANNONPOWER HOLDING a.s. zrušily těžbu uhlí a přešly na topení biomasou, což současně znamenalo také ukončení těžby uhlí společnosti Lencsehegyi Szénbánya sro. Společnost Bakonyi Erömű a.s. pak používala uhlí z dovozu.

Důvodem uzavření uhelných dolů byla také skutečnost, že na několika místech byly vyčerpány zásoby uhlí, jehož těžba by byla ještě ekonomická, ale uzavření dolů bylo ve velké míře ovlivněno také nařízením v době vlády politické strany Fidesz, které přísně a podle přesného řádu stanovilo datum ukončení těžby uhlí v jednotlivých dolech. Výsledkem úspěšnosti naší odborové organizace byl fakt, že v případě některých dolů se nám podařilo prodloužit jejich provoz a oddálit tak datum jejich uzavření.

Dnem 1. leden 2005 byla v Maďarsku zrušena těžba černého kamenného uhlí, hnědé uhlí se těží pouze v dole „márkushegyi“ spadajícího pod elektrárnu Vértesi Erömű a.s., lignit se těží v dolech v oblasti Visonta a Bükkábrány, které provozuje elektrárna Mátraai Erömű a.s.

Důležitou otázkou je kvóta kysličníku uhličitého pro obě elektrárny. Pokud společnosti dostanou požadovanou kvótu, může těžba pokračovat v nezměněné formě. To znamená, že počet osob pracujících u obou společností v těžbě uhlí a lignitu se může v budoucnu měnit pouze minimálně, z hlediska nerostného bohatství jsou všechny podmínky těžby dány. Velké zásoby lignitu mohou být výchozím podkladem pro vybudování nové elektrárny zpracovávající lignit nebo rozšíření elektrárny stávající.

Je na pováženou zahájení jednání vztahujících se na využití velkého množství zásob lignitu (dříve probíhala s rakouskou stranou rozsáhlá a pokročilá jednání a v tomto tématu bylo vypracováno i několik studií).

V souvislosti s těžbou uhelných zásob v množství téměř 50 milionů tun v oblasti Dubicsány, které byly již v minulosti objeveny, zčásti prozkoumány a které se nacházejí v příznivých přírodních podmínkách, by bylo potřeba také zahájit jednání ať už vypsáním mezinárodního tendru nebo společnou maďarsko-slovenskou investicí.

V době po změně režimu byly velké naděje vkládány do možné těžby a prodeje kyseliny huminové nacházející se v hnědém uhlí v oblasti Balinka a Dudar. Tato otázka by se měla také znovu projednat. Poptávka by byla pravděpodobně nejenom u nás doma, ale také v mnoha jiných zemích, pokud by záležitost dostala náležitou propagaci.

V roční zprávě o nerostném bohatství vypracovávané Maďarskou geologickou službou je již po několik let uváděn následující text: V pánvi Mecsek má velký význam skutečnost, že uhelná ložiska obsahují také metanový plyn, z geologického hlediska vázaného na 50 m³/tun prognostizovaného uhlí, množství vytěžitelného CH₄ by mohlo být podle očekávání až 120 miliard m³. Bohužel dosavadní pokusy, přestože byly prováděny i za asistence zahraničních expertů, nepřinesly žádné výsledky, ale toto téma by se nemělo ještě úplně uzavírat.

Po privatizaci společnosti DUNAFERR by se opět mohla objevit poptávka po koksovatelem uhlí, a proto by se mezi body programu měla dostat také otázka pányve Mecsek.

Těžba bauxitu

Budoucí obraz našeho bohatství bauxitu je dán tím, že odvětví kysličníku hlinitého společnosti MAL a.s. oznámilo požadavek na 550 kt, který může odvětví těžby bauxitu zajistit z investic HALIMBA II realizovaných vlastními silami v letech 2001 – 2005 (celkové investice vyjádřené v cenách z roku 2002 činí 2003,7 M HUF) a těžbou z hlubinných dolů. Kromě toho bude ještě významnou úlohou provést do roku 2006 také rekultivaci teritorií, která byla před rokem 1996 důlními oblastmi, a kterou musíme realizovat kvůli privatizační smlouvě.

Těžba rudy a nerostů

Jako výsledek výzkumů hlubokých nalezišť **barevných kovů a železné rudy** v oblasti Recsk by v případě příznivých cen měděné rudy bylo možné provést významnou průmyslovou investici, kdy by vedle mědi, olova a zinku byly využity také doprovodné užitečné komponenty rudy (molibden, zlato, stříbro, rhenium, telur) a dále také pyrit, který se na nalezišti nachází ve velkém množství. Proto bylo správné, že důl nebyl zasypán. V takovém případě, že by světové ceny mědi vytvořily podmínky pro ziskovou těžbu mědi, byly by při dostatečném vkladu kapitálu vytvořeny také podmínky pro otevření dolu.

V naší vlasti v uplynulých letech nebyla prováděna těžba barevných kovů a železné rudy, těžba tmavých kovů a železné rudy (**manganová ruda**) byla pouze v oblasti Úrkút a nelze v tomto odvětví ani očekávat výrazné změny.

Během procesu těžby nerostných surovin musíme mít na zřeteli také aspekty ochrany životního prostředí, zachovatelného vývoje a zacházení s prostředím, stejně jako stupňující se požadavky na kvalitu během procesu výroby surovin a hotových výrobků. Z důvodu trvalých klimatických změn se zvyšuje nutnost podporovat geologické výzkumy.

Těžba v **uranových** dolech byla zrušena již více než před deseti lety, ovšem v opuštěných důlních oblastech se provádí výzkumná práce, která by mohla zajistit uložení odpadu vznikajícího v jaderné elektrárně Paks, respektive se průběžně provádějí také rekultivační práce.

Do práce odborových organizací by se měli intenzivněji zapojit zaměstnanci nově vznikajících společností, v zájmu zachování a rozšíření získaných oprávnění pro důlní odvětví.

Těžba kamene a štěrku

Těžba nekovových nerostných surovin se rok od roku stupňovala. Po výrazném vzrůstu se požadavky související s výstavbou cest a bytů mohou ustálit v jedné rovině, což může prognostikovat stagnaci těžby v pododvětvích.

*

Naše odborová organizace považuje za velmi důležité, aby plány, které zformulovala, byly začleněny do Národního plánu rozvoje, a potom jsme toho názoru, že pokud elektrárny obdrží kvóty kysličníku uhličitého potřebné pro jejich činnost, a pokud vláda zajistí systém podmínek pro provoz elektrárny Vértesi Erőmű a.s. minimálně do roku 2014 (z hlediska zásob nerostného bohatství až do roku 2020), potom se zastaví proces „hlubokého propadu“ důlnictví a ničím nerušené podmínky pro činnost by mohly být tak zajištěny až do roku 2005 – 2009.

2. Budoucnost Maďarska je spojena s Evropskou unií. Naskýtá se historická příležitost národa vyrovnat se „západu“. V tomto procesu bude mít důležitou úlohu využití strukturálních a kohezních fondů a také úspěšná realizace II. Národního plánu rozvoje.

Na odborovou organizaci důlního odvětví budou v budoucnu kladeny ještě větší nároky, její odpovědnost vůči jejím členům bude stoupat. Požadavky EU, které se prolínají do odborové práce, různé předpisy, direktivy a omezení související s ochranou životního prostředí a přírody, které omezují důlní průmysl, budou ztěžovat snahy odborových organizací zaměřené na zachování důlních pracovních míst.

Jedním z nejdůležitějších úkolů budoucího období bude, abychom si zachovali své vymoženosti, aby důlní průmysl neztratil svá pracovní místa ani při současném dodržování přísných podmínek Evropské unie, a aby důlní odborová organizace našla přirozené spojence a byla tak schopna vykonávat skutečně efektivní ochranu zájmů.

V našem boji za uplatňování zájmů hodláme i nadále pokračovat formou združení v Celostátním svazu maďarských odborových organizací (maďarská zkratka: MSZOSZ), jako členská organizace

tohoto svazu. Je pro nás důležitá účast ve Svazu průmyslu a energetiky, společná práce a intenzivní spolupráce.

Důlní odborová organizace – v souladu s historickými tradicemi – považuje za důležité důsledné hájení levicových hodnot tak, že si přitom zachová svou nezávislost a nestrannost.

Svaz odborových organizací průmyslu a energetiky – po počátečních nejistotách – stále intenzivněji zastupuje společné zájmy členských organizací, má silnou členskou základnu a to pro budoucnost prognostizuje, že Svaz bude vykonávat stále více takových úloh, které - neohrožující přitom samostatnost žádné odborové členské organizace, pouze sjednocující duševní a materiální zdroje - by ani jedna členská organizace nedokázala sama o sobě vykonat.

Musí být využity všechny možnosti, které se nahromadily během doposud vykonané práce zástupců zaměstnavatelů a zaměstnanců v rámci komise oborového dialogu. Musíme dosáhnout toho, aby Komise pro dialog v důlním odvětví (maďarská zkratka: BÁPB) vytvořila takovou oborovou kolektivní smlouvu, která bude zajišťovat ochranu zaměstnanců prostřednictvím dohody na střední úrovni i v prozatím nezaštitěných oblastech. V rámci práce Komise pro dialog v průmyslu elektrické energie musíme i nadále intenzivně zastupovat uplatňování zájmů zaměstnanců důlního odvětví pracujících v energetickém průmyslu.

Budoucnost prokáže, nakolik se naše snahy zaměřené na vytvoření Celostátního svazu samospráv důlních obcí ukázaly být užitečnými v procesu zachování hornických tradic, respektive v oblastech společenské činnosti zaměstnanců a důchodců, během řešení traumat způsobených případnou ztrátou pracovního místa, při hledání možných řešení.

Odborová organizace pracujících v důlním a energetickém průmyslu hodlá i v budoucnu zůstat tím nejvěrohodnějším a nejsilnějším zástupcem řadových důlních zaměstnanců, stejně jako těch pracujících, kteří již odešli z důlního průmyslu do důchodu.

Hornická společnost právem od Odborové organizace pracujících v důlním odvětví (BDSZ) očekává, aby vystupovala v pracovním boji za jejich zájmy prostřednictvím použití všech zákonných prostředků a aby jim byly vymoženosti a oprávnění dosažené v těžkých a složitých bojích zachovány.

Důlní odborová organizace je připravena, tak jak je to deklarováno i v jejím programu, aby plnou měrou dostala těmto oprávněným žádostem a požadavkům a očekáváním vyplývajícím z důvěry, aby realizací úloh, kterými byla pověřena svými členy úspěšně a efektivně sloužila zájmům celé důlní společnosti, zaměstnancům v důlním odvětví a také pracujícím, kteří již z důlního odvětví odešli do důchodu.

Odborová organizace pracujících v důlním a energetickém průmyslu vycházejíce ze stoletých tradic, zkušeností a výsledků svých předchůdců, důvěřující ve své vlastní síly a v soudržnosti se svými spojenci, tak může úspěšně začít vykonávat úlohy, které ji v následujícím období čekají.

Odborová organizace pracujících v důlním a energetickém průmyslu